

6. Теорія літератури, порівняльне літературознавство

Мельникова К. С.

старший викладач кафедри англійської філології і перекладу

Національний авіаційний університет

м. Київ, Україна

Корань К. С.

студентка факультету лінгвістики та соціальних комунікацій

Національний авіаційний університет

м. Київ, Україна

ЕКЗИСТЕНЦІЙНІСТЬ ОБРАЗІВ РОМАНУ А. КАМЮ «ЧУМА»

У кінці XIX століття в літературі відбуваються глобальні зміни. Письменники все більше відкривають для себе психологію у творах і важливість внутрішнього світу людини, її свободи. Психологічний аналіз та пояснення його складності починають відігравати особливу роль у літературі. Саме творчій манері французького письменника та філософа Альбера Камю притаманна витонченість цього аналізу, який тісно пов'язаний із екзистенціалізмом.

Екзистенціалізм – напрям філософії, головним предметом вивчення якого є протиріччя сутності людини та її існування. В екзистенціалізмі на перше місце висувається абсурдність буття, страху, відчаю, страждання, смерті. Найвищою життєвою цінністю є свобода особистості, вільний прояв її інтересів і ідеалів. Формами прояву людської свободи є творчість, ризик та пошук сенсу життя. У творах Альбера Камю містяться саме ці елементи, властиві екзистенціалізму. Його творчість викриває трагізм людського існування, а герої А. Камю часто опиняються між життям і смертю, пізнаючи самих себе.

«Чума» А. Камю – це роман-притча, у якому висвітлено не лише історичні, а й філософські проблеми. В основу твору покладено повчально-алегоричний сюжет, побудований на прихованому порівнянні: зміст «Чуми» – це боротьба європейського руху Опору проти фашизму. Альбер Камю прагнув збагнути справжні причини невлаштованості людського життя, пізнати людський сенс буття, осмислити, що таке «зло» та чи може людина його подолати. Саме ці ідеї втілені у романі. І хоча А. Камю заперечував свою приналежність до екзистенціалізму [1, с. 111–123], «Чума» вважається класикою цього напрямку. Роман сповнений мотивами абсурдності буття, свободи людини, її вибору перед лицем смерті.

Герої Камю – особистості, що постають проти метафоричного та світового зла, навіть якщо здолати його, за філософією автора, неможливо. Люди доброї волі можуть перемогти тільки конкретне зло, але їм ніколи не одержати перемогу над світовим. Але розуміння цього факту не знищує волю головних героїв роману, їхню готовність боротися з чумою. Однак у творі виражаються дві різні моделі поведінки персонажів: повне занурення в абсурд і боротьба з новими соціальними практиками, що є абсурдом. Абсурд є невід’ємною умовою існування, і боротьба з чумою як з абсурдом у творі А. Камю характеризує опір розширенню абсурдності у світі, свідомо розуміючи, що повна перемога неможлива. Це підкріплюють слова доктора Ріє, головного героя «Чуми», який назвав війну із хворобою «нескінченною поразкою». Але герої продовжують боротися за щастя людини. Ставлячи існування індивіду в центр буття, письменник показує звільнення розуму і душі від абсурдної дійсності, але тільки якщо особистість сама зрозуміє концепцію абсурдності буття. А. Камю у своїх творах ілюструє, що людина вільна у своєму виборі і має відповідати за те, що відбувається навколо неї, бути чесною і виконувати свій обов’язок, що врятує її від зла. Автора непокоїло не саме «зло», а позиція людини перед ним. Екзистенціалізм, особливо у А. Камю, не посилається на релігію та божественний порядок, а розвиває свою теорію від індивіду. Проте, на сторінках «Чуми» детально розкривається тема релігії. Камю протистоїть християнській моралі, зіштовхнувши доктора Ріє та священника Панлю. Перший активно протистоїть захворюванню, тоді як другий намагається пояснити події в

Орані волею Бога і тим, що просто слід прийняти. У той же час лікар наполягає: «Може бути, для Господа Бога взагалі краще, щоб у нього не вірили і всіма силами боролися проти смерті, не звертаючи погляд до небес, де панує мовчання». А. Камю вважав «Чуму» «своім антихристиянським твором» [2, с. 239].

Образи в романі суто екзистенційні. Екзистенційне прозріння Тарру в ситуації «на межі» призводить до усвідомлення трагічних суперечностей «чуми», що виявляються як у потоці історії, так і в людській природі, тому що всі люди «заражені» мікробом злочинів і гріхів. Логіка «трагічного знання» надає опору Тарру відтінок безвиході. Нежиттєздатність позиції Тарру проявляється у його смерті наприкінці епідемії.

Стилістика контрасту побудована на описі пересічної фігури Грана і смислового значення його прізвища у французькому звучанні (*grand* - великий). Вона розкриває екзистенційну сутність цього героя, який покликаний «підправити у творі все, що можна підправити». «Переважна» велич Грана втілює безмежну життєву силу міфологічного архетипу, що відстоює життя і справедливість у боротьбі зі злом.

У романі-притчі детально розкриваються головні питання для екзистенціалістів. «Чума» – це книга про сенс існування людини серед безглуздя існування. Автор ілюструє, що усвідомлення того, що вселенське зло перемогти неможливо, не означає бездіяльність. Герої роману демонструють готовність боротися зі злом, зокрема – з чумою. «Чума» розповідає не про безнадію, а про тих людей, хто не здається і протидіє «злу», розуміючи абсурдність буття.

ЛІТЕРАТУРА

1. Curtis, Jerry. Albert Camus as Anti-existentialist — 1975. — Vol. 22, no. 1. — P. 111—123.

2. Foley, John. Albert Camus: From the Absurd to Revolt. — Acumen, 2008. — P. 239 — ISBN 9781844651405.